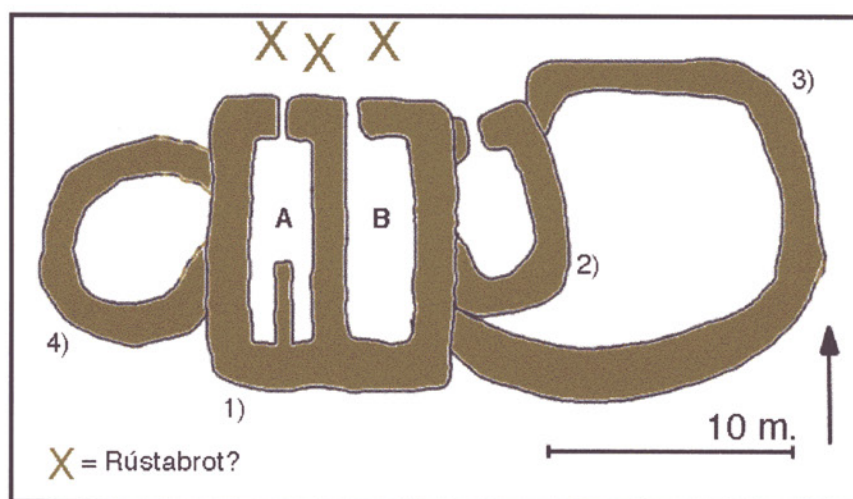

Fornleifaskráning

vegna deiliskipulags í landi Innri
Njarðvíkur, Gullbringusýslu

1. áfangi

Bjarni F. Einarsson
2003

Inngangur

Að beiðni Reykjaneshæjar kannaði Fornleifafræðistofan tvö svæði í Innri Njarðvík vegna deiliskipulags á svæðinu. Þessi svæði eru kölluð nr.1 og 2 í þessari skýrslu sbr. mynd 1. Bæði svæðin voru könnuð á vettvangi.

Farið var í gegnum nokkrar heimildir svo sem Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, Örnefnaskrá og Friðlýsingarskrá.

Vettvangsvinna fór fram dagana 28. nóvember og 4. desember síðastliðinn. Hver staður fékk eitt númer og fornleifar á viðkomandi stað, einar eða fleiri, fengu sitt undirnúmer. Þannig getur einn staður geymt einar eða fleiri fornleifar.

Utan við hið kannaða svæði varð vart fornleifa og voru sumar skráðar í þessari umferð og aðrar ekki.

Skipuleggjendur svæðisins eru Kanon arkitektar ehf, en verkkaupi Reykjaneshæ.

Mynd 1. Skipulagskort af Innri Njarðvík. Svæðin sem skoðuð voru í 1. áfanga eru römmuð inn með rauðu og merkt með tölustöfunum 1 - 2. Staðsetning fornleifa er ónákvæm. Teikning Kannon arkitektar ehf. Viðbætur BFE.

Skráningin

Á hinum könnuðu svæðum eru engar friðlýstar fornleifar, en bent skal á að skv. þjóðminjalögum frá 2001 eru allar fornleifar friðaðar og sumar friðlýstar. Þeim má enginn, hvorki landeigandi, framkvæmdaaðili né nokkur annar spilla, granda né úr stað færa, nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins (10. gr.). Því eru allar þær fornleifar á svæðinu, sem eldri eru en 100 ára, friðaðar skv. lögum (Þjóðminjalög 2001).

Friðlýstum fornleifum fylgir 20 m friðhelgt svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra. Um friðaðar fornleifar gilda engin sérstök ávæði hvað þetta varðar. Sú hefð hefur þó komist á að fara ekki of nærri fornleifum og taka tillit til eðli þeirra og þarfa.

Samtals fundust á hinu kannaða svæði 11 staðir með fleiri en 17 fornleifum.

Þrír staðir geymdu fleiri en einar fornleifar, aðrir staðir geymdu aðeins einar.

Mynd 2. Loftmynd með fornleifum af hluta af hinu kannaða svæði í landi Innri Njarðvíkur. Á myndina vantar fornleifar nr. 62 - 70 (sjá mynd 3 og 4). Byggingin efst til hægri er leikskóli í byggingu. Ljós. Loftmyndir ehf. Viðbætur BFE.

Af þessum 11 stöðum telst enginn hafa hátt minjagildi, fjórir staðir hafa talsvert minjagildi og sjö lítið minjagildi.

Í ágætu ástandi voru sjö staðir með fleiri en 10 fornleifum, í sæmilegu tveir staðir með tveimur fornleifum og tveir staðir með fleiri en fimm fornleifum voru í lélegu ástandi.

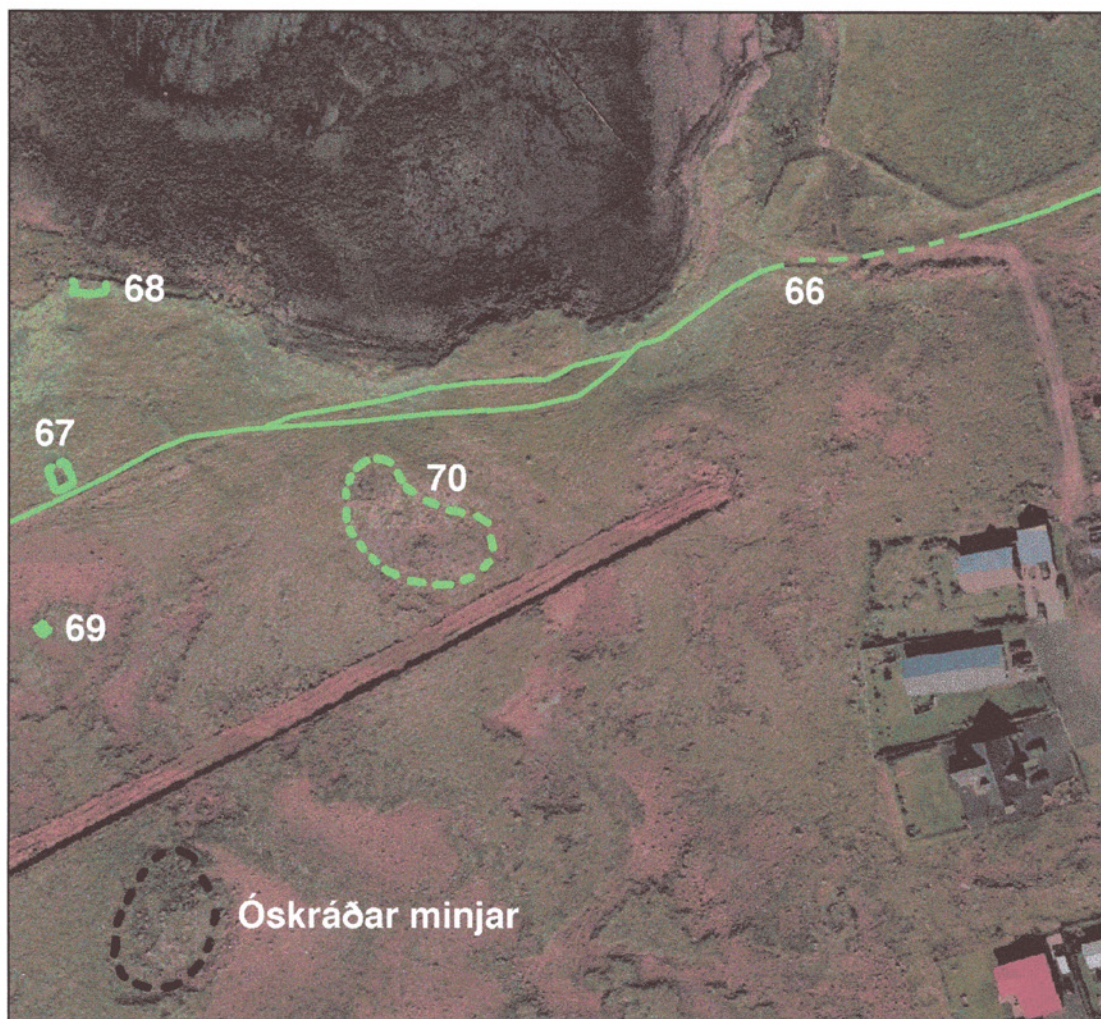
Tveir staðir voru taldir í mikilli hættu vegna landeyðingar og var annar þeirra talinn hafa talsvert minjagildi. Aðrir staðir voru ekki í neinni hættu miðað við núverandi ástand. Þá er miðað við að skipulag taki mið af forneifunum og hótí þeim ekki né raski á nokkurn hátt. Verði ekki hægt að tryggja öryggi þeirra þarf leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og hlýta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Hættumat er því skilgreint út frá þeirri forsendu að fornleifunum verði ekki hótad af skipulaginu.

Mynd 3. Loftmynd með fornleifum af hluta af hinu kannaða svæði í landi Innri Njarðvíkur. Á myndina vantar fornleifar nr. 67 - 69 (sjá mynd 4). Ljós- Loftmyndir ehf. Viðbætur BFE.

Nr.	Teg.	Fj.	Hættumat	Hættu	Ástand	Aldur	Minjagildi	Frðhlýst	Áað merktu?
60:1-4	Rústir	4	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Nei	Já
61	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
62	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
63	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
64	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Nei	Nei
65	Rúst	2	Ekkert	Engin	Lélegt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
66	Fornleið	1	Ekkert	Engin	Sæm.	1550-1900	Lítið	Nei	Já
67	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Nei	Nei
68	Rúst	1	Landeyðing	Mikil	Sæm.	1550-1900	Talsvert	Nei	Nei
69	Rúst	1	Ekkert	Engin	Ágætt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
70	Garðar	>3	Landeyðing	Mikil	Lélegt	1550-1900	Lítið	Nei	Nei
11 staðir		>17 fornleifar							

Tafla yfir hinar skráðu fornleifar. Bent skal á að hættumatið miðast við núverandi ástand og að ekki verði byggt ofan á rústirnar né í næsta nágrenni þeirra (sjá nánar fornleifaskrá).

Mynd 4. Loftmynd með fornleifum af hluta af hinu kannaða svæði í landi Innri Njarðvíkur. Á myndina vantar fornleifar nr. 60 - 65 (sjá mynd 2 og 3). Ljós. Loftmyndir ehf. Viðbætur BFE.

Allar fornleifarnar eru taldar vera frá tímabilinu 1550 - 1900. Hugsanlega eru elstu minjarnar við 60:1-4 eldri en 1550. Það verður ekki staðfest nema með rannsókn. Engar fornleifar á svæðinu þykir ástæða til að friðlýsa að svo stöddu. Komi hins vegar í ljós að elstu minjarnar við fornleifar nr. 60 séu eldri en 1550 er ástæða til að friðlýsa þær.

Tvær fornleifar þykir ástæða til að merkja á almenn kort, þ.e. fornleifar nr. 60:1-4 og gömlu fornleiðina (þjóðleiðina) nr. 66.

Skv. 12 gr. þjóðminjalaga er öllum gert skylt að gera Fornleifavernd ríkisins viðvart ef fornleifar liggja undir skemmdum. Eins er öllum þeim sem finna áður óþekktar fornleifar skylt skv. 13. gr. laganna að skýra Fornleifavernd ríkisins frá fundinum eins fljótt sem unnt er. Sömu leiðis er skylt skv. 18. gr. laganna að tilkynna Fornleifavernd ríkisins svo fljótt sem við verður komið þegar gripir (forngripir) finnast í jörðu (þjóðminjalög 2001). Með þessari skýrslu er þessum skyldum fullnægt.

Niðurstaða

Alls fundust 11 staðir með fleiri en 17 fornleifum á svæðum þeim sem könnuð voru nú sbr. mynd 1.

Ef mikilvægt reynist að farga þeim fornleifum sem hafa lítið minjagildi ætti mótvægisáðgerða ekki að vera þörf. Leyta þarf þó leyfis Fornleifaverndar ríkisins til þessa og sæta settum skilmálum embættisins.

Öðru máli gegnir um þær fornleifar sem taldar eru hafa talsvert minjagildi, þær þarf að rannsaka sé ekki hægt að tryggja öryggi þeirra.

Varast ber að hafa vinnuskúra eða önnur mannvirki of nálægt fornleifum og haga akstri þungavinnuvéla með tilliti til fornleifa. Væntanlega vegi ber að setja niður með tilliti til fornleifanna.

Merkilegustu fornleifarnar sem skráðar voru eru fornleifar nr. 60:1-4, þó fyrst og fremst þær nr. 60:2-4. Þar er trúlega um fjár- eða beitarhús að ræða. Einnig verður að nefna rústir nr. 67 og 68.

Heimildir

Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar. Fornleifanefnd –

Þjóðminjasafn Íslands. Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík 1990.

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Þriðja bindi.

Kaupmannahöfn 1923-1924.

Þjóðminjalög nr. 107, 20 maí 2001. Þingskjal 1490, 126.

Örnefnaskrá. Innri Njarðvík. Handrit. Örnefnastofnun.

Fornleifaskrá